

Evaluatie Kans op werk

BIJLAGE 8 - ZELFSTANDIGEN EN FLEX

beroepsonderwijs bedrijfsleven

Evaluatie Kans op werk

Zelfstandigen en flex

Bijlage 8

Inhoudsopgave

1.	Aanleiding, onderzoeksvragen en aanpak	3
1.1.	Aanleiding.....	3
1.2.	Onderzoeksvragen.....	3
1.3.	Aanpak.....	4
2.	Definities	4
2.1.	Definitie flexwerk	4
2.2.	Definitie zzp.....	5
3.	Kerncijfers en trends	5
3.1.	Omvang en ontwikkeling flexwerkers en zzp'ers.....	5
3.2.	Geslacht en leeftijd flexwerkers en zzp'ers.....	7
3.3.	Onderwijsniveau flexwerkers en zzp'ers	8
3.4.	Sector en beroep.....	10
3.5.	Overige kenmerken	13
4.	Beschikbare bronnen en mogelijkheden data	15
4.1.	Cijfers CBS.....	15
4.1.1.	<i>Uitgebreide statistische informatie over zzp'ers en flexwerkers.....</i>	15
4.1.2.	<i>Informatie over gediplomeerde mbo'ers met een onderscheid naar zzp/flex</i>	17
4.1.3.	<i>Informatie uit maatwerktabellen arbeidsmarktpositie (inclusief zelfstandigen)</i>	18
4.1.4.	<i>Informatie over mbo-uitstromers met een onderscheid naar zzp/flex.....</i>	19
4.2.	Cijfers TNO Arbeid.....	20
4.3.	Cijfers RAO	20
4.4.	Cijfers DUO Onderwijsonderzoek	21
4.5.	Cijfers mbo-alumnionderzoek SBB	21
4.6.	Cijfers en mbo-alumnionderzoek MBO Raad	22
5.	Bruikbaarheid Kans op werk	24
6.	Bijlage 1 Overzicht bronnen	26

1. Aanleiding, onderzoeksvragen en aanpak

1.1. Aanleiding

Recente cijfers laten zien dat het aantal flexwerkers en zelfstandigen momenteel een substantieel onderdeel vormen van de werkzame beroepsbevolking (CBS, 2019). Naar verwachting zet de stijging van het aantal flexwerkers en zzp'ers de komende jaren verder door (IBO, 2015). Cijfers van het CBP laten zien dat de groeiende flexibele schil geen tijdelijk fenomeen is en geen gevolg van een ongunstigere economische situatie. Werkgevers in Nederland zijn niet snel geneigd om (nieuwe) medewerkers een vast contract te bieden. Verschillende factoren in de omgeving spelen daarbij een rol, zoals regelgeving. Maar ook globalisering en automatisering maken dat organisaties vaker en sneller veranderen (TNO, De flexibele schil, het kan anders, 2017).

In de discussies rondom *kans op werk* en *doelmatigheid* wordt regelmatig genoemd dat de invloed van de flexibilisering op de arbeidsmarkt onvoldoende meegenomen wordt in de berekening van de arbeidsmarktkansen voor mbo'ers. Op aanbeveling van de wetenschappelijke commissie *kans op werk* en op verzoek van het SBB-bestuur (in relatie tot werkwijze doelmatigheid) is een verkenning uitgevoerd naar de beschikbaarheid van gegevens over flexibele arbeidskrachten en zzp'ers. Met deze publicatie willen we voor direct betrokkenen bij SBB kort beschrijven wat bekend is over flexwerk en zzp en in het bijzonder of en hoe beschikbare bronnen kunnen worden gebruikt voor het project Kans op Werk.

Het overgrote deel van de flexmarkt voor mbo-schoolverlaters wordt al betrokken in Kans op werk

Bij het lezen van deze notitie moet er rekening mee worden gehouden dat de analyse van de vraag op de arbeidsmarkt naar gediplomeerde mbo-schoolverlaters al een groot deel van de flexmarkt wordt betrokken:

- Ten eerste heeft de berekening van het aantal vacatures namelijk ook betrekking op tijdelijke banen.
 - Ten tweede worden door uitzendondernemingen in behandeling genomen vacatures meegenomen waar ook regulier medewerkers voor worden gezocht. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een bedrijf voor zijn flexschil zowel via de uitzendbureaus als via de eigen website of externe vacaturesites personeel zoekt. Hiermee wordt waarschijnlijk een groot deel van de uitzendmarkt betrokken die niet betrekking heeft op vakantiewerk, bijbaantjes (beiden niet relevant voor gediplomeerden) of vervanging wegens ziekte of bij piekbelasting (beiden qua arbeidsvolume een klein onderdeel van de flexmarkt).
 - Ten derde wordt werk zonder vaste uren betrokken in zoverre het gaat om arbeidsplaatsen van gemiddeld meer dan 12 uur per week. Hiermee wordt naar schatting 90% van de flexmarkt al in het model voor Kans op werk betrokken.
- Voor de instroom naar zzp ligt dit anders, maar deze notitie laat zien dat maar 5% van de zzp-ers jonger is dan 25 jaar.
-

1.2. Onderzoeksvragen

De volgende onderzoeksvragen zijn verbonden aan de verkenning:

Beknorte weergave

1. Wat en wie worden er bedoeld met flexwerkers en zzp'ers?
2. Wat is de huidige omvang van het aantal flexwerkers en zzp'ers en hoe ontwikkelt het aantal flexwerkers en zzp'ers zich en wat is de verwachting voor de komende jaren?
3. Wat is er bekend over de kenmerken van flexwerkers en zzp'ers?
4. Welke bronnen (onderzoeken en artikelen) verschaffen betrouwbare en gezaghebbende informatie rondom flexwerkers en zzp'ers?

Betekenis Kans op Werk

5. Is het mogelijk op basis van de beschikbare bronnen de methodiek gebruikt voor Kans op Werk te verbeteren. En zo ja op welke manier kan dat worden gedaan?

1.3. Aanpak

De verkenning is uitgevoerd op basis van deskresearch. Relevante artikelen en (onderzoeks)rapporten zijn verzameld en relevante informatie is gefilterd en verwerkt in een Excel bestand. Per bron zijn steeds de belangrijkste inzichten overgenomen, via filters kan de informatie op thema en op bron worden gefilterd. Cijfers en toelichtingen van het CBS en ROA zijn als aparte tabellen opgenomen.

Cijfers van het CBS bleken de meest uitgebreide en meest geciteerde bron van informatie. Bij bestudering van alle bronnen ontstond het vermoeden dat het CBS en TNO over meer relevante informatie beschikken dan online en via rapporten beschikbaar zijn. Daarom is aanvullend contact gezocht met het CBS en TNO om te achterhalen welke informatie beschikbaar is, in het bijzonder op middelbaar beroepsniveau en van mbo-geplomeerden.

Een overzicht van bronnen is opgenomen in bijlage 1.

Leeswijzer

In deze notitie wordt verslag gedaan van de resultaten van de verkenning. In hoofdstuk 2 wordt een toelichting gegeven op de definities van flexwerkers en zzp'ers zoals deze door het CBS zijn omschreven (onderzoeksvraag 1). In hoofdstuk 3 staan kerncijfers en trends met betrekking tot flexwerkers en zzp'ers centraal. Aan bod komen onder andere omvang en ontwikkeling, geslacht, leeftijd, onderwijsniveau, sector en beroep (onderzoeksvraag 2 en 3). Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van beschikbare bronnen met gezaghebbende informatie over flexwerkers en zzp'ers. Er wordt omschreven welke informatie momenteel beschikbaar is, hoe deze wordt verkregen en welke aanvullende (maatwerk) vragen mogelijk zijn (onderzoeksvraag 4). Inzicht in de beschikbaarheid en mogelijkheden van informatie biedt waardevolle inzichten voor de evaluatie van kans op werk. Hoofdstuk 5 omschrijft hoe de betreffende gegevens bruikbaar kunnen zijn voor Kans op Werk en wat daar voor nodig is.

2. Definities

2.1. Definitie flexwerk

Volgens het CBS bestaat voor het begrip flexwerker geen standaard definitie. In Nederland wordt met deze term over het algemeen bedoeld op werknemers met een flexibele arbeidsrelatie. Of iemand een flexibele arbeidsrelatie heeft, wordt bepaald door de baan- en inkomenszekerheid. Baanzekerheid is de mate van zekerheid over het behoud van de huidige baan, terwijl inkomenszekerheid gedefinieerd kan worden als de mate van zekerheid over het behoud en stabiliteit van inkomen. Een werknemer met een flexibel contract ontleent minder baanzekerheid aan het arbeidscontract dan een vaste werknemer en heeft daarmee ook minder inkomenszekerheid.

Bij het indelen van werknemers naar type arbeidsrelatie zijn twee kenmerken van het arbeidscontract van belang, namelijk de looptijd van het contract en de contracturen. De looptijd van het contract geeft informatie over de baanzekerheid, de contracturen zeggen iets over de inkomenszekerheid van de baan. Werknemers met een vaste arbeidsrelatie – een contract voor onbepaalde tijd én een vast aantal uren – kennen de hoogste baan- en inkomenszekerheid. Alle andere werknemers hebben een flexibele arbeidsrelatie. Op basis van deze kenmerken kunnen de flexibele werknemers ingedeeld worden in zeven verschillende typen flexwerk, zoals weergegeven in figuur 1.

2.2. Definitie zzp

De zzp'er, voluit de zelfstandige zonder personeel, is volgens het CBS "een persoon die arbeid verricht voor eigen rekening of risico". De zzp'er maakt conform de CBS-indeling onderdeel uit van de groep "zelfstandigen". De overgrote meerderheid van de zelfstandigen zijn zzp'ers. Tot het totaal van zelfstandigen worden naast de zzp'er ook de zelfstandige met personeel (zmp'er) en het meewerkend gezinslid gerekend.

Binnen de zzp'ers wordt onderscheid gemaakt tussen de zzp'er-producten en de zzp'er-eigen arbeid. Met de zzp'er-producten worden zzp'ers bedoeld die producten of grondstoffen verkopen aan klanten (bijvoorbeeld slager, kruidenier of boer). Met de zzp'er-eigen arbeid worden zzp'ers bedoeld die vooral eigen arbeid of diensten aanbieden aan bedrijven of aan particulieren. Een ruime meerderheid (80,4 procent) van de zzp'ers zijn zzp'er-eigen arbeid, 19.6% zijn zzp'er-producten (CBS, Dossier ZZP).

Zzp'ers worden door het CBS tot de groep flexwerkers gerekend op basis van hun geringere baan- en inkomenszekerheid, hoewel er bij zelfstandigen eerder over werkzekerheid gesproken wordt dan over baanzekerheid. De onzekerheid over werk en inkomen is bij zzp'ers groter, omdat ze afhankelijk zijn van opdrachten.

Figuur 1 Onderscheid werknemers en zelfstandigen volgens indeling CBS

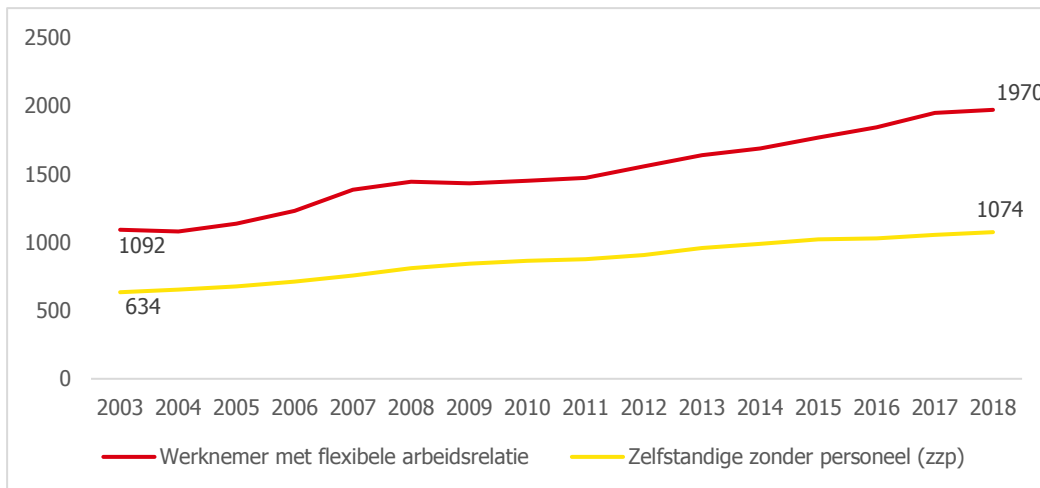
3. Kerncijfers en trends

In dit hoofdstuk is een selectie van kerncijfers en trends opgenomen met betrekking tot flexwerkers en zzp'ers. Er is meer informatie beschikbaar via aparte Excel-bestanden, SBB-trendrapporten en via Statline (CBS). In hoofdstuk 4 wordt een toelichting gegeven op de geraadpleegde bronnen, beschikbare informatie en de mogelijkheden voor maatwerk en verdere verfijning en/of koppeling van data op mbo-niveau.

3.1. Omvang en ontwikkeling flexwerkers en zzp'ers

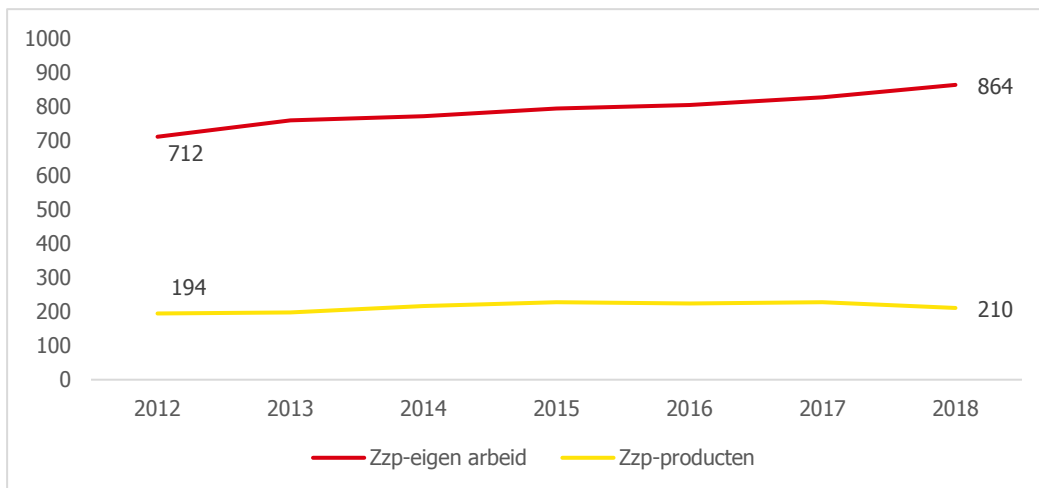
In 2018 waren er in totaal dus ruim 3 miljoen flexwerkers (15 tot 75 jaar) in Nederland (TNO, 2019). Het aantal werknemers met een flexibele arbeidsrelatie is de afgelopen 15 jaar toegenomen van 1,1 miljoen naar 2 miljoen (CBS, 2018). Alle vormen van flexibele arbeid zijn ten opzichte van 15 jaar geleden gestegen.

Het aantal oproepkrachten is ruim verdubbeld. Ook zijn steeds meer werkenden zzp'er. In 2018 waren er bijna 1,1 miljoen werkenden met een hoofdbaan als zzp'er (zie figuur 2).

Figuur 2 Flexwerkers (15 tot 75 jaar) (x1.000) (CBS, Dossier Flexwerk, 2018)

De meest voorkomende flexvorm is de zzp-eigen arbeid (864 duizend, zie figuur 3).

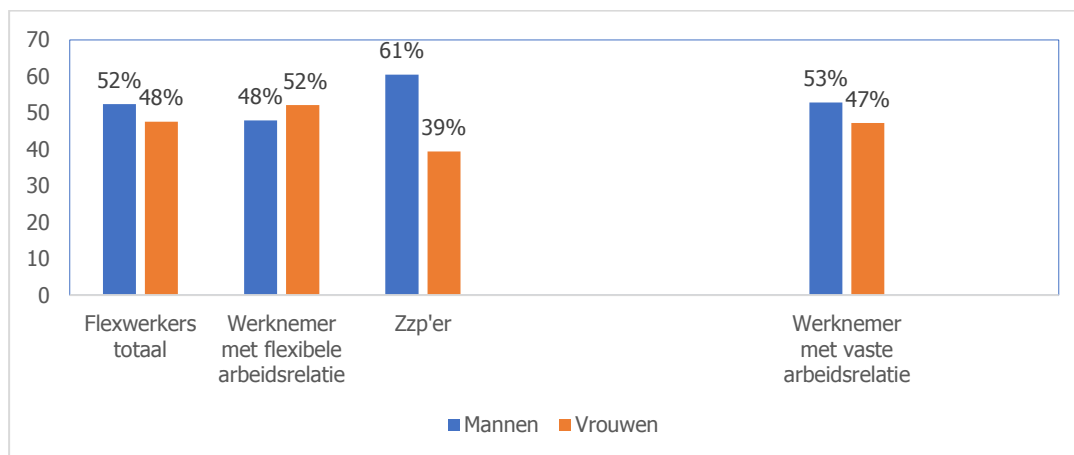

Figuur 3 Ontwikkeling van zzp- eigen arbeid en zzp-producten (*1.000) (CBS, Statline, 2018)

3.2. Geslacht en leeftijd flexwerkers en zzp'ers

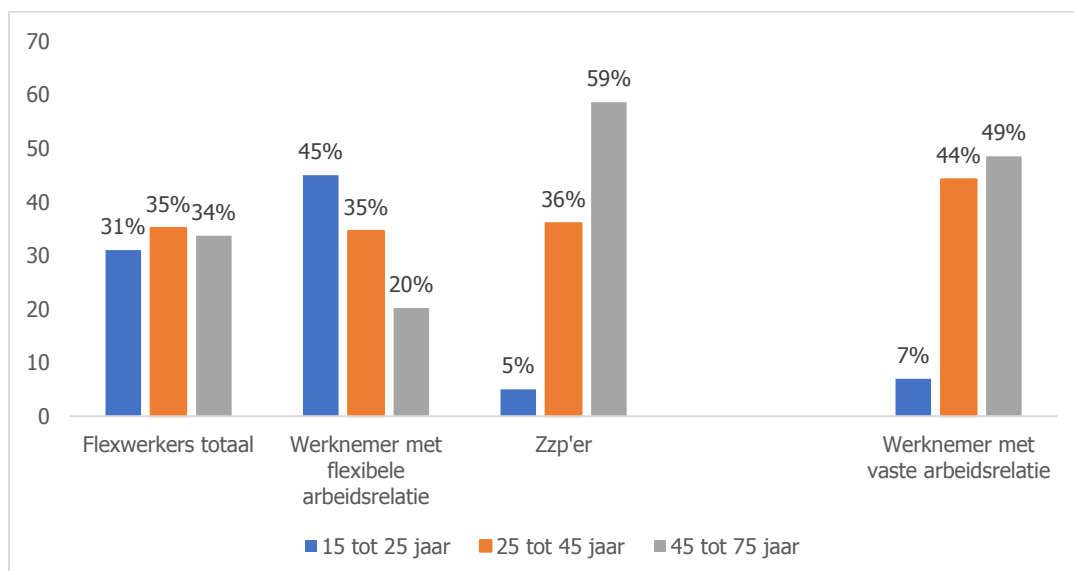
Werknemers met een flexibele arbeidsrelatie zijn iets vaker vrouw (52 procent) dan vaste werknemers (47 procent), maar beduidend vaker dan zzp'ers (39 procent). Oproepkrachten zijn vaker vrouw (55 procent) en uitzendkrachten zijn vaker man (59 procent).

In vergelijking met werknemers zijn zzp'ers vaker man, namelijk ruim 6 op de 10. Bij werknemers is dit ruim 5 op de 10 (zie figuur 4).

Figuur 4 Flexwerkers en vaste werknemers (15 tot 75 jaar) naar geslacht (in %) (CBS, 2018)

Zzp'ers zijn in vergelijking met werknemers ouder. Bijna 60 procent van de zzp'ers is tussen de 45 en 75 jaar oud. Slechts 5 procent van de zzp'ers is een jongere (15 tot 25 jaar). Bij werknemers is 41 procent tussen de 45 en 75 jaar oud, ruim 17 procent is tussen de 15 en 25 jaar (zie figuur 5).

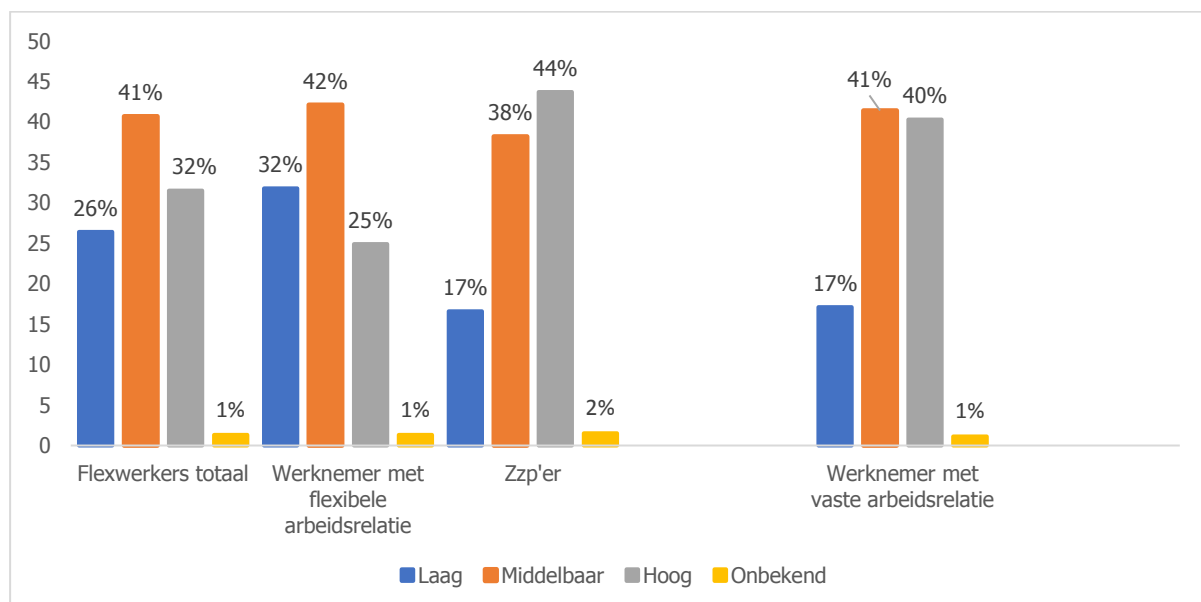

Figuur 5 Flexwerkers en vaste werknemers (15 tot 75 jaar) naar leeftijd (in %) (CBS, 2018)

Bij *oproepkrachten* gaat het veelal om onderwijsvolgenden; ze zijn vaak relatief jong. De gemiddelde leeftijd is 27 jaar (CBS, 2019). *Uitzendkrachten* zijn ouder dan de oproepkrachten (22 procent is tussen de 15 en 25 jaar) (TNO, 2018). De gemiddelde leeftijd van uitzendkrachten (37 jaar) en tijdelijke werknemers met uitzicht op vast werk (34 jaar) ligt een stuk hoger (CBS, 2019).

3.3. Onderwijsniveau flexwerkers en zzp'ers

Het onderwijsniveau van werknemers met een flexibele arbeidsrelatie is in veel gevallen middelbaar of laag, respectievelijk 42 en 32 procent (zie figuur 6). Hierbij speelt mee dat een groot deel nog onderwijs volgt en bezig is een diploma te behalen. Zzp'ers zijn hoger opgeleid dan werknemers. 44 procent van de zzp'ers is hoogopgeleid, 38 procent middelbaar en 17 procent is laagopgeleid (CBS, Dossier Flex en Dossier ZZP).

Figuur 6 Flexwerkers en vaste werknemers (15 tot 75 jaar) naar hoogst behaalde onderwijsniveau (in %) (CBS, 2018)

Werkenden met langere flexibele contracten zijn vaak hoogopgeleid, worden goed betaald en doen analytisch werk, bijvoorbeeld op het gebied van onderzoek of onderwijs. Oproepkrachten zijn gemiddeld laagopgeleid, krijgen weinig betaald en doen handmatig werk, bijvoorbeeld in de horeca of als vakkenvuller. Uitzendkrachten zijn vaak ouder dan de oproepkrachten en werken fulltime. Gemiddeld zijn ze vaker laag of middelbaar opgeleid en ze doen vaak routinematig werk, bijvoorbeeld in de industrie (CBS, 2018).

Percentage zelfstandigen van de mbo-gediplomeerden

Van de arbeidsmarktopopulatie is 2% werkzaam als zelfstandige (of zelfstandige gecombineerd met een baan) (zie tabel 1). Hierbij gaat het om de 2015-2016 mbo-gediplomeerden, die in 2017 beschikbaar waren op de arbeidsmarkt en 12 uur per week of meer werkzaam waren. De verschillen per leerweg of niveau zijn niet groot (zie tabel 2 en 3).

Tabel 1

 Arbeidsmarktpositie in 2017 van 2015-2016 mbo-geïndiceerden (werk \geq 12 uur), die beschikbaar waren op de arbeidsmarkt (CBS, 2019)

Werknemers en/of zelfstandige		Werknemers totaal						Zelfstandige en evt werknemer ¹	
				Waarvan werknemers vast		Waarvan werknemers flex			
Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
62180	86	60600	84	24810	41	35730	59	1580	2

Tabel 2

 Arbeidsmarktpositie in 2017 van 2015-2016 mbo-geïndiceerden (werk \geq 12 uur), die beschikbaar waren op de arbeidsmarkt, naar niveau (CBS, 2019)

	Werknemers en/of zelfstandige		Werknemers totaal						Zelfstandige en evt werknemer ²	
					Waarvan werknemers vast		Waarvan werknemers flex			
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Niveau 2	10920	80	10590	78	3250	31	7340	69	330	2
Niveau 3	21540	90	21030	88	10190	48	10810	51	510	2
Niveau 4	28270	88	27560	86	10800	39	16740	61	710	2

Tabel 3

 Arbeidsmarktpositie in 2017 van 2015-2016 mbo-geïndiceerden (werk \geq 12 uur), die beschikbaar waren op de arbeidsmarkt, naar leerweg (CBS, 2019)

	Werknemers en/of zelfstandige		Werknemers totaal						Zelfstandige en evt werknemer ³	
					Waarvan werknemers vast		Waarvan werknemers flex			
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Bbl	23990	94	23470	92	14560	62	8890	38	520	2
Bol										
deeltijd	100	81	90	78	50	52	50	48	10	8 ⁴
Bol voltijd	35290	82	34370	80	9040	26	25310	74	920	2
Extranei	2800	85	2660	80	1170	44	1490	56	140	4

¹ Berekend op basis van afgeronde getallen

² Berekend op basis van afgeronde getallen.

³ Berekend op basis van afgeronde getallen.

⁴ Let op: kleine aantallen

Tabel 4 laat zien dat in 2016 119.900 personen het bekostigd mbo-onderwijs uitstroomden. Hiervan gingen 1.920 personen (1,6%) direct na het verlaten van het onderwijs als zelfstandige aan de slag. Daarnaast gingen 1.810 personen direct na het verlaten van het onderwijs als zelfstandige en tegelijkertijd als werknemer aan de slag (zie tabel 10). Het gaat hier om de bewerking van registerdata (polis gegevens van de belastingdienst en onderwijsadministratie). Voor verdere toelichting van deze cijfers van het CBS, zie paragraaf 4.1.3.

Tabel 4

Mbo-uitstromers direct na verlaten van het onderwijs in 2015/2016 (CBS, 2018)

Arbeidskenmerken	Aantal
Totaal	119.900
Werkzame beroepsbevolking	94.110
Niet-werkzame bevolking	23.570
Werknemer	90.370
Werknemer met vaste arbeidsrelatie	24.740
Werknemer met flexibele arbeidsrelatie	65.640
Zelfstandige	1.920
Werknemer en zelfstandige	1.810
Minder dan 12 uur per week	9.670
12 tot 20 uur per week	11.180
20 tot 35 uur per week	36.000
35 uur of meer per week	37.260
Terug in onderwijs	
Onbekend: niet in BRP	2.220

3.4. Sector en beroep

Flexwerk komt in alle bedrijfstakken van de Nederlandse arbeidsmarkt voor en is de afgelopen jaren ook overal toegenomen, zie tabel 5. In sommige bedrijfstakken komt flexwerk meer voor dan in andere. Ook zijn er bedrijfstakken waar flexwerkers de meerderheid van de werkenden vormen. Bijvoorbeeld in de bedrijfstakken cultuur en recreatie, de horeca en de landbouw en visserij, waar ongeveer 60 procent van de werkenden flexwerker is. In de bedrijfstak cultuur en recreatie en de landbouw gaat het vaker om zzp'ers dan om flexibele werknemers. In de horeca gaat het vooral om werknemers met een flexibele arbeidsrelatie. Een sector waar flexwerk weinig voorkomt is het openbaar bestuur; in 2017 was 12 procent van de werkenden daar flexwerker.

Tabel 5

Flexwerkers (15 tot 75 jaar) naar bedrijfstak (in %) (CBS, 2017)

Bedrijfstak	Werknemer met flexibele arbeidsrelatie	Zzp'er
Horeca	53%	7%
Verhuur en overige zakelijke diensten	35%	12%
Handel	31%	8%
Vervoer en opslag	25%	7%
Cultuur, sport en recreatie	24%	37%
Waterbedrijven en afvalbeheer	22%	0%
Energievoorziening	20%	3%
Industrie	18%	5%
Gezondheids- en welzijnzorg	18%	8%
Onderwijs	18%	10%
Landbouw, bosbouw en visserij	17%	41%
Overige dienstverlening	16%	31%
Verhuur en handel van onroerend goed	15%	12%
Bouwnijverheid	15%	26%
Informatie en communicatie	15%	21%
Specialistische zakelijke diensten	13%	29%
Financiële dienstverlening	12%	8%
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	11%	1%

Er zijn verschillende beroepsgroepen waar hoofdzakelijk flexkrachten werken. In de top vijf van beroepsgroepen met de meeste oproepkrachten staan vooral beroepen waarvoor weinig opleiding is vereist, zoals keukenhulp, kassamedewerker of vakkenvuller. Ruim 70 procent van de keukenhulpen is flexwerker. Dit zijn vooral oproepkrachten, ruim 40 procent van de keukenhulpen heeft een oproepcontract. Ook achter de bar en de kassa wordt veel gebruikgemaakt van flexwerkers (respectievelijk 68 procent en 63 procent), en dan vooral van oproepkrachten. Een derde van het barpersoneel is oproepkracht, bij kassamedewerkers is dat iets minder, 3 op de 10 (bron: CBS, 2019).

Het grootste aandeel zzp'ers was in 2018 werkzaam in technische beroepen, creatieve en taalkundige beroepen en zorg- en welzijn beroepen. In tabel 6 is de verdeling van zzp'ers naar beroepsgroep weergegeven.

Tabel 6

Zzp'ers naar beroepsgroep (*1.000) (CBS, Statline, 2018)

Beroepsgroep	Totaal	Mannen	Vrouwen
Technische beroepen	182	162	20
Creatieve en taalkundige beroepen	121	65	56
Zorg en welzijn beroepen	110	32	78
Commerciële beroepen	104	64	40
Dienstverlenende beroepen	95	28	67
Pedagogische beroepen	76	19	57
Agrarische beroepen	65	53	12

ICT beroepen	49	45	4
Transport en logistiek beroepen	44	40	5
Beroepsklasse overig	25	16	9
Beroepssegment overig	25	16	9
Beroepsgroep overig	25	16	9
Voedselverwerkende beroepen	24	15	9
Beroepsgroep sportinstructeurs	14	6	8
Docenten beroepsgerichte vakken	2	1	2
Militaire beroepen	0	0	0

31% van de arbeidsmarktpopulatie van de mbo-gediplomeerden vakexpert veehouderij is werkzaam als zelfstandige (of zelfstandige gecombineerd met een baan) (zie tabel 7). Hierbij gaat het om de 2015-2016 mbo-gediplomeerden, die in 2017 beschikbaar waren op de arbeidsmarkt en 12 uur per week of meer werkzaam waren.

Tabel 7

*Mbo-gediplomeerden die werkzaam zijn als zelfstandige (of zelfstandige gecombineerd met een baan) (CBS, cohort schoolverlaters 2015/2016, gemeten najaar 2017)*⁵⁶

Beroep	Percentage
vakexpert veehouderij	31%
vakbekwaam medewerker veehouderij	19%
gezel schilder	15%
av-specialist	15%
vakbekwaam medewerker agrarisch loonwerk	14%
uitvoerder bouw/infra	13%
timmerman	13%
Schilder	10%
manager havenlogistiek	10%
vakbekwaam medewerker teelt	10%
Muzikant	9%
coördinator beveiliging	9%
maritiem officier alle schepen	9%
mediamanager	9%
autotechnicus	8%
eerste monteur service en onderhoud werktuigkundige installaties	8%
ondernemend meubelmaker/(scheeps)interieurbouwer	8%
medewerker human resource management (hrm)	8%
assistent verkoop/retail	8%
assistent bouwen, wonen en onderhoud	8%
medewerker groen en cultuurtechniek	7%

⁵ Berekend op basis van afgeronde getallen.

⁶ Beroepen met 100 of meer werknemers en/of zelfstandigen.

opzichter/uitvoerder groene ruimte	7%
coördinator buurt, onderwijs en sport	7%
assistent horeca, voeding of voedingsindustrie	7%
chemisch-fysisch analist	7%
medewerker (financiële) administratie	6%
vestigingsmanager groothandel	6%
coördinator sportinstructie, training en coaching	6%
manager transport en logistiek	6%
allround meubelmaker/(scheeps)interieurbouwer	6%
middenkaderfunctionaris bouw	6%
sociaal-cultureel werker	6%
juridisch-administratief dienstverlener	5%
commercieel medewerker	5%
mediavormgever	5%
eerste autotechnicus	5%
monteur elektrotechnische installaties	5%
technisch leidinggevende	5%
pedagogisch medewerker kinderopvang	5%
medewerker dierverzorging	5%
assistent dienstverlening en zorg	5%
allround timmerman	5%
machinist grondverzet	5%
medewerker marketing en communicatie	5%

3.5. Overige kenmerken

In deze paragraaf wordt beschreven welke cijfers met betrekking tot jaarinkomen, arbeidsduur, startmotief en regionale verschillen bekend zijn over zzp'ers en werknemers met een flexibele arbeidsmarktrelatie. Dit geldt voor iedereen en is niet gespecificeerd voor mbo'ers.

Jaarinkomen van werknemer met een vaste arbeidsrelatie hoger

Het jaarinkomen als zelfstandige van een zzp'er (voor wie het zzp-inkomen het hoofdinkomen is) bedroeg in 2017 gemiddeld 37 duizend euro. Het persoonlijk primair jaarinkomen van een werknemer met een vaste arbeidsrelatie bedroeg in 2017 gemiddeld 52 duizend euro. Voor werknemers met een flexibele arbeidsrelatie lag dit op 21 duizend euro (IBO, 2015).

Arbeidsduur bij flexwerkers het laagst

Bij de flexwerknemers ligt de gemiddelde arbeidsduur het laagst, met gemiddeld 23 uur per week in 2018. Bij zzp'ers is dit gemiddeld 35 uur. Ter vergelijking: werknemers met een vaste arbeidsrelatie werken gemiddeld 33 uur per week in 2018 (IBO, 2015).

Vrijheid belangrijk startmotief voor zzp'ers

Met name de vrijheid en onafhankelijkheid noemen veel zzp'ers als een belangrijk startmotief. Opdrachtgevers geven aan graag met zzp'ers te werken vanwege hun flexibiliteit en hun specialistische kennis. Voor een minderheid van de zzp'ers is het startmotief negatief. Deze groep wordt zzp'er bij dreigende werkloosheid of omdat zij geen (geschikte) baan in loondienst kunnen vinden (IBO, 2015). Ook zijn zzp'ers tevredener over hun arbeidsomstandigheden dan werknemers. Zij hebben ook minder vaak last van psychische vermoeidheid door het werk (SCP, 2017).

Flexibele arbeidsrelatie vaak noodzakelijk

In 2018 gaf 38 procent van de werknemers met een flexibele arbeidsrelatie aan behoefte te hebben aan flexibiliteit of geen behoefte te hebben aan zekerheid. De meesten hebben echter een flexibele arbeidsrelatie uit noodzaak: ze zijn nieuw bij hun huidige werkgever (44 procent) of het lukte hun niet om een vaste baan te bemachtigen (19 procent) (TNO, CBS, 2015).

Variatie tussen regio's

Het aandeel zzp'ers onder werkenden varieert aanzienlijk tussen regio's. In de twintig gemeenten met de hoogste concentratie aan zzp'ers binnen de werkende bevolking ligt het aandeel van zzp'ers tussen de 17 en 28 procent. Deze gemeenten zijn vooral te vinden in het Gooi, ten noorden van Amsterdam en op de Waddeneilanden. Andere in het oog springende gemeenten uit deze top twintig zijn onder meer Baarle-Nassau in Noord-Brabant en Westerveld in Drenthe (bron: CBS: <https://www.cbs.nl>).

4. Beschikbare bronnen en mogelijkheden data

Er is een grote hoeveelheid aan relevante artikelen en (onderzoeks)rapporten over de flexibiliserende arbeidsmarkt, flexwerkers en zzp'ers in het bijzonder. De beschikbaarheid van informatie over deze groepen werknemers is de afgelopen jaren sterk toegenomen. In veel gevallen verwijzen de verschillende bronnen naar informatie van het CBS. De belangrijkste bronnen, in relatie tot de doelstellingen van deze verkenning, zijn:

- Cijfers van het CBS (Dossier ZZP/Flex, Statline, maatwerk en het Schoolverlatersonderzoek (SVO)).
- Onderzoeksresultaten van de Zelfstandige Enquête Arbeid (ZEA) van TNO Arbeid;
- Resultaten van het Schoolverlatersonderzoek van ROA (sinds 2017 uitgevoerd door het CBS).

Naast deze bronnen zijn er ook gegevens van DUO Onderwijsonderzoek (half jaar na diplomering) en zijn er in beperkte mate alumnigegevens beschikbaar.

In figuur 8 is een schema opgenomen waarin de beschikbare data aan de hand van peildata, thematieken en bronnen is weergegeven.

Achtereenvolgens bespreken we de volgende bronnen: CBS, TNO Arbeid, ROA, DUO Onderwijsonderzoek en mbo-alumnionderzoek.

4.1. Cijfers CBS

De data van het CBS met betrekking tot flexwerkers en zzp'ers komt tot stand op basis van verschillende bronnen en de koppeling daartussen. Voor deze verkenning onderscheiden we drie typen informatie⁷:

1. Uitgebreide statistische informatie over zzp'ers en flexwerkers aan de hand van diverse kenmerken (geslacht, leeftijd, type, onderwijsniveau, inkomen etc.) en de ontwikkeling door de jaren heen.
2. Informatie over gediplomeerde mbo'ers die anderhalf jaar na diplomering werkzaam zijn als zzp'er of flexwerker.
3. Informatie uit maatwerktabellen arbeidsmarktpositie (inclusief zelfstandigen)
4. Globale Informatie over mbo-uitstromers 1 tot en met 5 jaar na uitstroom.

4.1.1. Uitgebreide statistische informatie over zzp'ers en flexwerkers

Via het CBS is uitgebreide en recente informatie beschikbaar over zzp'ers en flexwerkers. Er is informatie beschikbaar over diverse kenmerken (geslacht, leeftijd, type zzp'ers/arbeidskracht, onderwijsniveau, regio, beroep(sgroep), arbeidsduur, inkomen etc.) en de ontwikkeling door de jaren heen. Deze gegevens zijn opgenomen in het 'dossier flex' en 'dossier zzp' en/of opvraagbaar via Statline. In figuur 7 is weergegeven welke bronnen het CBS gebruikt met betrekking tot de data over zelfstandigen.

Er zijn twee essentiële bronnen waarmee gegevens over de totale populatie zzp'ers tot stand komt, namelijk de Enquête beroepsbevolking (EBB) en het Integraal Inkomens- en Vermogensonderzoek (IIV) (zie figuur 7).

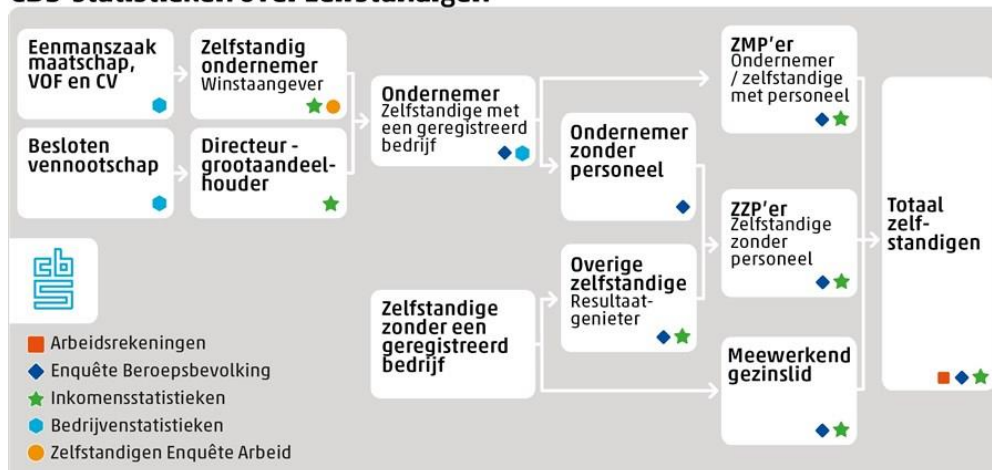
- Op basis van de EBB wordt op kwartaal- en jaarbasis gepubliceerd over de zzp'er. Het gaat hierbij om personen in de werkzame beroepsbevolking waarvoor de zzp-baan de hoofdbaan is (de baan met de

⁷ Binnen CBS werken specialisten op het gebied van de flexibilisering van de arbeidsmarkt (statistici en hoogleraar) en zzp'ers (statistici en promovendus). Voor specifieke vragen is het mogelijk om in een later stadium, indien nodig, af te stemmen met deze specialisten op het gebied van flex en zzp.

meeste uren). Daarnaast wordt er gepubliceerd over personen die een eventuele tweede baan als zzp'er hebben. Informatie over branche en beroepen verkrijgt het CBS via de EBB. Er zijn voor beroep geen (integrale) administratieve bronnen beschikbaar, het wordt uitgevraagd. Branche is opgenomen in het Algemeen Bedrijvenregister (ABR), maar wordt in de EBB ook uitgevraagd. De EBB-gegevens komen standaard zes weken na afloop van een kwartaal beschikbaar.

- Op basis van het IIV worden jaarcijfers gepubliceerd over zzp'ers, waarbij het gaat om degenen waarvoor het zzp-inkomen het hoofdinkomen is. Daarnaast wordt er gepubliceerd over personen die een inkomen als zzp'er hebben, ongeacht of dit hoofd- of neveninkomen is. De EBB-gegevens zijn het meest actueel. Deze zijn gebaseerd op enquêtegegevens en komen standaard zes weken na afloop van een kwartaal beschikbaar. De IIV-gegevens zijn gebaseerd op integrale aangiftegegevens van de Belastingdienst. Zelfstandigen mogen uitstel aanvragen voor deze aangifte en betaling van de belastingaanslag. Deze gegevens komen daarom later dan gepland beschikbaar. Voorlopige gegevens zijn op dit moment beschikbaar tot en met 2016.

CBS-statistieken over zelfstandigen

Figuur 7 Visuele weergave bronnen CBS (CBS)

Voor- en nadelen

- De beschikbare informatie geeft een uitgebreid en recent totaalbeeld en onderscheid naar middelbaar onderwijsniveau, regio, sector, beroepsgroep en beroep is mogelijk.
- Er lijkt een meer gespecificeerd onderscheid mogelijk waarin de groep zzp'ers en flexwerkers wordt gefilterd op basis van onderwijsniveau zodat de doelgroep 'middelbaar beroepsniveau' eruit gelicht wordt. Mogelijk kan binnen deze groep verder onderscheid gemaakt worden in branche/beroepsgroep en beroep, conform de indeling van het CBS. Dit geeft een indicatie binnen welke sector en beroepen zzp'ers en flexwerkers met middelbaar beroepsniveau werkzaam zijn. Dit dient specifiek gecheckt te worden bij het CBS. Aandachtspunt: ook het niet-bekostigde onderwijs is ondergebracht binnen de categorie 'middelbaar beroepsonderwijs'.

- Een koppeling naar crebo's/kwalificatiestructuur of indeling in marktsegmenten/sectorkamers is met de data vanuit de EBB niet mogelijk. Er wordt in de EBB gevraagd naar de richting van de opleiding waar een diploma voor is behaald en de functie die men heeft, maar dit wordt via open vragen gevraagd en vervolgens geclassificeerd door het CBS.

- Zelfstandigheid in combinatie met werknemerschap, al dan niet in flexibele vorm (of het combineren van banen), komt steeds meer voor. Dit maakt het in het algemeen lastig om arbeidsmarktperspectieven te bepalen.

Vraag uitgezet bij CBS

-Is het mogelijk om binnen de groepen 'zelfstandigen' en 'flexibele arbeidskrachten' alleen van de categorie 'middelbaar beroepsonderwijs' cijfers samen te stellen op basis van de volgende kenmerken: type (zzp/flexibele arbeidskracht), geslacht, leeftijd, branche/sector, beroepsgroep en beroep, arbeidsmarktregio?

Antwoord van Francis van der Mooren (CBS):

Op basis van de cijfers op StatLine gaat het om een groep van ongeveer 501 duizend werknemers met een flexibele arbeidsrelatie en 317 duizend zzp'ers. Het is mogelijk om een aantal tabellen zoals op StatLine staan alleen voor de mbo'ers samen te stellen. Vraag is dan welke informatie het meest voor de hand ligt. Hier kunnen dan twee tabellen van gemaakt worden. Eén met persoonskenmerken en de informatie naar bedrijf en beroep, waarbij mogelijk wel kruist wordt met geslacht en/of leeftijd maar beroep niet naar bedrijf. En een tabel met de informatie naar arbeidsmarktregio, waarvan moet blijken of die gegevens dan nog gekruist kunnen worden.

4.1.2. Informatie over gediplomeerde mbo'ers met een onderscheid naar zzp/flex

Via het schoolverlatersonderzoek (SVO) wordt informatie verkregen van gediplomeerde mbo-schoolverlaters anderhalf jaar na diplomering. Alle gediplomeerden worden door het CBS aangeschreven. De resultaten van het SVO zijn gebaseerd op de respons van deze (grootschalige) uitvraag. In het voorjaar van 2019 heeft het CBS cijfers gepubliceerd over de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige functie van gediplomeerden in het schooljaar 2016/2017. Hierbij is geen onderscheid gemaakt naar het type functie.

Voor en nadelen

- Binnen het schoolverlatersonderzoek is een koppeling mogelijk naar crebo/beroepsopleiding, arbeidsmarktregio, niveau en leerweg. Op die manier wordt een beeld verkregen van hoeveel gediplomeerde mbo'ers na anderhalf jaar werkzaam zijn als zzp'er/flexibele arbeidskracht.
- Doordat jaarlijks wordt gemeten is de ontwikkeling te monitoren en is het wellicht mogelijk om veranderende percentages mee te nemen in kans op werk.

- Er wordt gewerkt met een modelmatige schatting omdat de respons binnen bepaalde kleine groepen gering is. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van hulpinformatie die integraal beschikbaar is. Door het gebruik van die informatie en het model is het mogelijk om ook een schatting te maken voor de cellen met te weinig respons. De vraag is of en in welke mate de modelmatige schatting van het CBS toegepast kan worden in de arbeidsmarktperspectieven van kans op werk.

Vragen uitgezet bij CBS:

-Is het mogelijk om de resultaten van het SVO verder onder te verdelen in de resultaten van gediplomeerde mbo'ers die na anderhalf jaar werkzaam zijn als zzp'er/flexibele arbeidskracht met een onderscheid in: gevolgde beroepsopleiding (naam, niveau en leerweg), geslacht, leeftijd, werkzaam in branche/sector, arbeidsmarktregio?

Antwoord van Francis van der Mooren (CBS):

Nee, dat is te gedetailleerd. Uit de cijfers blijkt dat het aantal zzp'ers onder recent gediplomeerden klein is. De twee groepen moeten samengevoegd worden en dan zou moeten blijken wat er mogelijk is. Als het gaat om SVO dan is het dus vooral van belang te weten of gediplomeerde mbo'ers op niveau werken en de richting waarin ze een opleiding hebben gevolgd? Als er cijfers nodig zijn per instelling dan moet dit modelmatig worden ingeschat, dit is relatief veel werk. Vraag is ook hoeveel er dan mogelijk is, door alleen de flexwerkers en zzp'ers te selecteren, is er de helft van de massa die nu wordt gebruikt. In dit geval moet per uitsplitsing gekeken worden wat er aan massa is en wat er wel en niet kan.

- Wanneer zijn de nieuwe cijfers van het ROA beschikbaar (met onderscheid zzp/flex)?

Antwoord van Francis van der Mooren (CBS):

In september verschijnt een nieuwe factsheet van ROA.

-Zijn er vaste momenten in het jaar waarop aanvullingen en updates verschijnen?

Antwoord van Francis van der Mooren (CBS):

CBS publiceert in mei de cijfers over het werken op niveau naar instelling en regio. Er zijn in principe geen tussentijdse aanvullingen of updates, tenzij er een nieuwe verzoek door OCW of een andere partij wordt gedaan.

4.1.3. Informatie uit maatwerktabellen arbeidsmarktpositie (inclusief zelfstandigen)

Van de mbo-uitstromers wordt door CBS de arbeidsmarktpositie weergegeven, waarbij een uitsplitsing wordt gemaakt naar domein, beroepsopleiding, beroep, crebocode, leerweg, niveau en diploma van de behaalde of gevolgde opleiding. Van personen uit de arbeidsmarktpopulatie wordt in beeld gebracht hoeveel werknemers en zelfstandigen betaald werk hebben en die ten minste 12 uur per week werken.

Voor- en nadelen

- Op de website van CBS zijn nieuwe datasets beschikbaar: 1) de percentages van het aandeel gediplomeerden uit 2015-16 met werk > 12 uur in 2017, werknemers en zelfstandigen 2) de voorlopige percentages van het aandeel gediplomeerden uit 2016-17 met werk > 12uur in 2018, werknemers.

- Het CBS heeft geen betrouwbare planning wanneer data worden gepubliceerd. Het maken van afspraken hierover blijkt niet mogelijk.
- Aandeel zelfstandigen zelf berekent op basis van afgeronde getallen.

4.1.4. Informatie over mbo-uitstromers met een onderscheid naar zzp/flex

Het CBS publiceert cijfers over mbo-uitstromers direct na 1 tot en met 5 jaar na uitstroom aan de hand van een aantal globale kenmerken. Dit zijn niet de resultaten van het schoolverlateronderzoek (SVO). Het gaat hier om de bewerking van registerdata (waaronder de Polisadministratie, inkomensgegevens uit eigen ondernemingen van de belastingdienst en onderwijsadministratie). In de data wordt onder andere onderscheid gemaakt tussen zelfstandigen en werknemers met een flexibele arbeidsrelatie en de combinatie van zelfstandigheid met werknemerschap. De informatie is te filteren op 'bol voltijd/bbl', 'wel/geen diploma' en 'opleidingsrichting' (indeling in 10 categorieën, niet aansluitend bij HKS). Beroep is geen standaard-gegeven die op basis van registerdata beschikbaar zijn, deze worden door het CBS via de EBB uitgevraagd.

Voor- en nadelen

- De informatie geeft op totaalniveau (bol voltijd en bbl) een beeld van de ontwikkeling van mbo-uitstroom na 1,2,3,4 en 5 jaar als zelfstandige of werknemers met een flexibele arbeidsrelatie. Het is een aanvulling op het SVO.

- Er is geen koppeling mogelijk naar de HKS zoals bij het SVO.
- De koppeling naar beroep(sgroep) of sector is op basis van deze data niet mogelijk. Het genereren van kenmerken zoals sector of beroep(sgroep) via de EBB in relatie tot mbo-uitstromers is lastig omdat de groep uitstromers binnen het EBB een kleine groep betreft. Er is volgens het CBS waarschijnlijk onvoldoende massa om uitspraken te kunnen doen. De EBB biedt hier waarschijnlijk geen alternatief.

Vragen uit gezet bij CBS:

-Welke mogelijkheden zijn er om informatie over mbo-uitstromers te verrijken met informatie over beroep(sgroep) of branche?

Antwoord van Francis van der Mooren (CBS)

Branche is beschikbaar via:

https://www.cbs.nl/-/media/excel/2019/27/190528_19_2015_mbo_bedrijfstak_inst.xlsx

https://www.cbs.nl/-/media/excel/2019/27/190528_19_2015_mbo_bedrijfstak_amr.xlsx

Voor beroep kan het schoolverlateronderzoek gebruikt worden.

-Is 'zelfstandige' gelijk aan 'zzper' of is dit een bredere groep? Met andere woorden, worden altijd dezelfde definities gehanteerd?

Antwoord van Francis van der Mooren (CBS)

Het gaat hier om alle personen die via de Inkomstenbelasting aangifte hebben gedaan van inkomsten uit een eigen onderneming. Het gaat dus om het totaal aantal zelfstandigen en niet alleen degenen zonder personeel. Deze afbakening van zelfstandigen komt overeen met de afbakening van zelfstandigen zoals in de EBB wordt gedaan. Op basis van de gegevens in de EBB kunnen voor zelfstandigen onderscheid gemaakt worden naar degenen met en zonder personeel.

4.2. Cijfers TNO Arbeid

De Zelfstandigen Enquête Arbeid (ZEA) is een enquête onder zelfstandig ondernemers over hun arbeidsomstandigheden en inzetbaarheid. TNO en CBS hebben de ZEA in 2012 ontwikkeld op verzoek van SZW. Na een pilot in 2012 is de enquête drie keer afgenomen: in 2015, 2017 en 2019. De ZEA 2019 heeft 5.549 (voldoende) ingevulde vragenlijsten opgeleverd. Dat komt neer op een respons van 27,2%. De ZEA is een aanvulling op de NEA (Nationale Enquête Arbeidsmarktomstandigheden), gericht op werknemers (hierin vallen de oproep- en uitzendkrachten). De NEA heeft jaarlijks ongeveer 60.000 respondenten.

De onderwerpen waarover de ZEA en NEA rapporteren zijn onder andere omvang werkweek, tevredenheid, gezondheid, start als zelfstandige, functioneren en inzetbaarheid, opleiding en ontwikkeling. Beschikbare kenmerken zijn: leeftijd, sector, opleidingsniveau (SOI; aggregatieniveau 1 en 2) en de ISCO-beroepenindeling.

Voor- en nadelen

- De informatie geeft inzicht in de situatie voordat men zzp'ers is, alsook het hoogst behaalde opleidingsniveau. Er is onderscheid mogelijk in mbo 2/3 (niet gespecificeerd) of mbo 4.
- In de vragenlijst wordt aan respondenten gevraagd of ze nogmaals bevestigd mogen worden voor aanvullende vragen. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid om in overleg met TNO deze groep extra vragen te stellen (herbenaderen tegen betaling). Maatwerk op basis van opleidingsniveau is mogelijk.

- De ZEA heeft een (te) klein aantal respondenten (5.549) om uitsplitsingen te doen naar beroep(sgroep).
- De onderwerpen van de enquêtes zijn voor een groot deel niet (erg) relevant voor Kans op werk.

4.3. Cijfers RAO

De website Kerncijfers Schoolverlatersonderzoeken van ROA gaf inzicht in diverse gegevens over de arbeidsmarktintrede van gediplomeerde schoolverlaters. De vermelde resultaten van mbo-schoolverlaters zijn afkomstig uit de BVE-Monitor. Dit onderzoek was gericht op schoolverlaters van de beroepsopleidende leerweg (BOL) en de beroepsbegeleidende leerweg (BBL). Het onderzoek werd uitgevoerd door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van de Universiteit Maastricht in samenwerking met het CBS. De schoolverlaters werden ongeveer anderhalf jaar na het verlaten van de opleiding ondervraagd.

Voor- en nadelen

- Er zijn cijfers beschikbaar over het percentage zelfstandigen/freelancers en uitzend-, of oproepkrachten onder gediplomeerde schoolverlaters. De informatie is te filteren op beroepsopleiding, onderwijsniveau, leerweg en sector. Momenteel zijn cijfers beschikbaar van mbo-schoolverlaters 2015/2016 (gemeten najaar 2017).

- Data is verouderd. Dit onderzoek wordt niet meer door ROA uitgevoerd, maar door CBS.

4.4. Cijfers DUO Onderwijsonderzoek

Jaarlijks brengt DUO Onderwijsonderzoek de bestemming in kaart van gediplomeerde mbo'ers in opdracht van individuele ROC's, AOC's en vakscholen. Voor dit onderzoek bevraagt het bureau gediplomeerde mbo'ers een half jaar na behalen van het diploma. Per jaar wisselt het aantal en de samenstelling van deelnemende instellingen en daarmee de respons. In 2017 zijn 20.700 gediplomeerden van 19 instellingen benaderd. De respons was 36%.

Voor- en nadelen

- Er is informatie beschikbaar over gediplomeerde mbo-verlaters die na een half jaar na het behalen van het diploma werkzaam zijn als zzp'er/freelancer/eigen bedrijf of ondernemer.

- Op kwalificatieniveau zijn (vanwege kleine aantallen) niet altijd betrouwbare uitspraken mogelijk.
- Cijfers zijn gebaseerd op wat respondenten zelf aangeven als werkbestemming. Voorbeeld: Op het moment dat een respondent aangeeft dat hij of zij werkzaam is in de horeca, maar niet aangeeft dat dit op basis van een zzp-constructie is, dan is dit niet in de data opgenomen.

4.5. Cijfers mbo-alumnionderzoek SBB

SBB heeft in 2019 een inventariserend onderzoek uitgevoerd naar de beschikbaarheid en inhoud van alumnigegevens van gediplomeerde mbo-studenten. Op basis van de uitgevoerde inventarisatie kon niet op eenvoudige wijze een eenduidig cijfermatig beeld gedestilleerd worden. Vanwege de grote diversiteit in type en hoeveelheid vragen en het moment van onderzoek (peildatum) is de informatie op kwalificatieniveau lastig, soms onmogelijk, met elkaar te vergelijken. Ook bleek dat niet vaak in kaart wordt gebracht of mbo-gediplomeerden na de opleiding zijn gaan werken als zzp'er, als flexibele arbeidskracht en/of in welk beroep zij werkzaam zijn.

Voor- en nadelen

- Indien ROC's de komende jaren structureel en op basis van een gedeelde vragenset het alumnionderzoek uitvoeren, waarbij ook naar de aard van werk wordt gevraagd na diplomering (vast, flexibel, zzp) kunnen de cijfers mogelijk wel toegevoegde waarden bieden. Hierbij is van belang dat zij dan een aanvulling vormen (in type informatie of peilmoment) op het schoolverlatersonderzoek.

- De informatie biedt in de huidige vorm voor de evaluatie van kans op werk geen toegevoegde waarde.

4.6. Cijfers en mbo-alumnionderzoek MBO Raad

De MBO Raad is twee jaar geleden gestart met een (pilot) alumni-onderzoek. De gestandaardiseerde vragenlijst gaat over de ervaringen van de studenten en kwaliteit van het onderwijs.

Voor- en nadelen

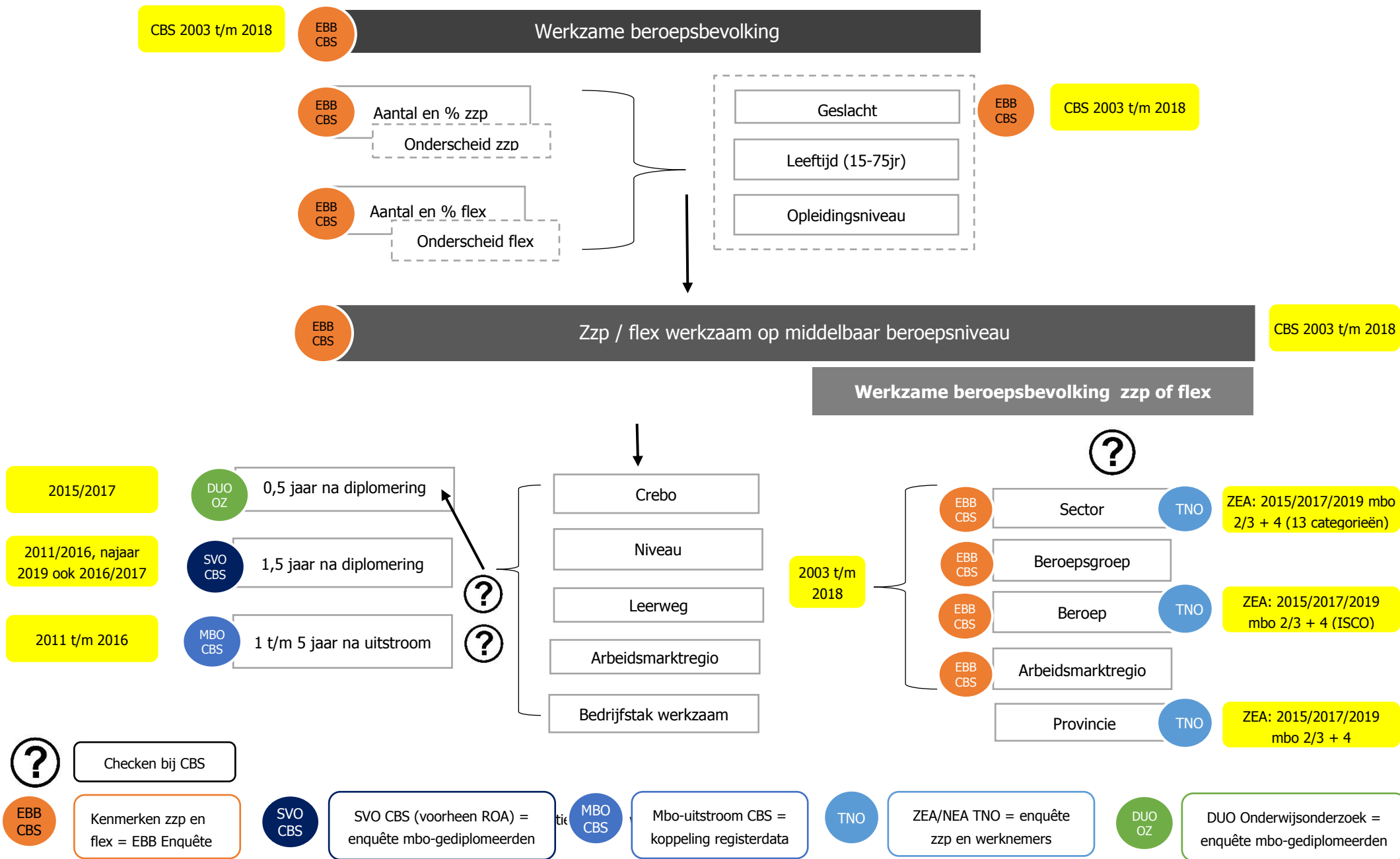

- Er wordt gebruik gemaakt van een gestandaardiseerde vragenlijst.

- De helft van de scholen doen mee en de respons is laag (10%). Dit is in ontwikkeling.
- De resultaten zijn niet geschikt voor arbeidsmarktinformatie. Met name de kwaliteit van het onderwijs en ervaringen van studenten zijn belangrijke thema's. Voorlopig zijn deze gegevens nog niet bruikbaar.

Figuur 8 Schematische weergegeven van beschikbare informatie aan de hand van peildata, thematieken en bronnen

5. Bruikbaarheid Kans op werk

Er is een grote hoeveelheid aan feiten en cijfers over de flexibiliserende arbeidsmarkt, flexwerkers en zelfstandigen in het bijzonder. Cijfers van het CBS bleken de meest uitgebreide en meest geciteerde bron van informatie.

Het aantal flexwerkers en zzp'ers vormen een substantieel onderdeel van de werkzame beroepsbevolking en naar verwachting zet deze stijging van het aantal flexwerkers en zzp'ers de komende jaren verder door.

De invloed van flexwerk wordt al in de methodiek Kans op Werk betrokken. Binnen de huidige methodiek (tot en met 2019) van Kans op werk, wordt (nog) geen rekening gehouden met het aantal zelfstandigen. Het aandeel zelfstandigen onder mbo-gediplomeerden verschilt per opleiding. Het projectteam Kans op werk zal binnen de methodiek rekening gaan houden met de mbo-kwalificaties waar het aandeel zelfstandigen na diplomering relatief hoger is dan het gemiddelde. Kans op werk wordt berekend op het niveau van kwalificaties en mede daarom kan CBS gezien worden als enige bruikbare bron die hiervoor kan worden gebruikt.

Bedenk een vuistregel om rekening te houden met het aandeel zelfstandigen (obv CBS cijfers) en pas bij deze kwalificaties een alternatieve beslisregel toe. De Bbl-methodiek kan hierbij een voorbeeld zijn.

Kanttekening

Het is belangrijk om rekening te houden met een degelijke voorbereiding voordat deze aanpassing ingevoerd kan worden. Heldere afspraken met CBS over wanneer en op welke wijze de data beschikbaar komen zijn essentieel.

Aanpassing 2020

Voor de verwerking van het gegeven dat een deel van de gediplomeerden zich als zelfstandige zullen vestigen hebben we voor Kans op werk 2020 de volgende berekeningswijze toegepast:

Als het aandeel zelfstandigen (incl het aandeel zelfstandigen in combinatie met een baan als werknemer) hoger is dan 10%, dan brengen we de helft van het aandeel zelfstandigen in mindering op het aantal gediplomeerden dat instroomt op de arbeidsmarkt.

Het CBS heeft het aandeel zelfstandigen vastgesteld onder gediplomeerden van het schooljaar 2015 - 2016, gemeten in oktober 2016.

1. Met de ondergrens van 10% verwachten we grote schommelingen in jaar-op-jaar resultaten en waarnemingen gebaseerd op kleine aantallen zoveel mogelijk uit te sluiten.
2. We nemen de helft van de zelfstandigen in de berekening mee, omdat we verwachten dat een deel van deze zelfstandigen ofwel in het eerste jaar na diplomering als werknemer heeft gewerkt ofwel op zoek blijft gaan naar een baan als werknemer, bijvoorbeeld omdat de inkomsten niet toereikend of stabiel zijn. Ook weten we van de zelfstandigen niet of ze als zelfstandige werken in het beroep van hun opleiding. Het is niet bekend welk deel van de zelfstandigen dit betreft.
3. Wie als zelfstandige werkt en niet naar werk zoekt, is niet als zodanig beschikbaar op de arbeidsmarkt. Daarom brengen we deze helft van het aandeel in mindering op het aandeel gediplomeerden dat op zoek gaat naar werk.

In de box op bladzijde 1 van deze bijlage is uiteengezet dat reeds 90% van de flexmarkt in Kans op werk wordt meegenomen. Er lopen op dit moment acties om ook de resterende 10% van deze markt in kaart te brengen:

1. Jobfeed spiderd ook vacatures van intermediairs. Het gaat om zeer grote aantallen vacaturemeldingen. Deze zijn echter niet goed te ontdebelen (vaak korte teksten en afwijkende formats bij vacatures voor dezelfde functies, ook nog vacatureplaatsingen zonder concrete vacatures) en te classificeren (geen inlenend bedrijf of sector opgenomen). Niettemin werken SBB, UWV, CBS, Randstad en Panteia in een gezamenlijk project om deze markt via spidering beter in kaart te brengen. Zo vergelijkt Randstad haar eigen data met die van vacaturespidering en analyseert het CBS de inhoud van de vacatures verder. Panteia is met Textkernel een methode aan het ontwikkelen waarmee vacatureplaatsingen voor meer dan 1 arbeidsplaats tegelijk zijn te identificeren.
2. Ook te noemen zijn lopende onderzoeken van IGI voor de ABU naar de sectoren die bij uitzendvacatures in de data van vacaturespiders horen en van Panteia naar de markt voor werving en selectie. Het is de bedoeling deze informatie op termijn te verbinden aan het Kans op werk-model en het model van de Spanningsindicator van UWV.
3. De mogelijkheden voor mbo-gediplomeerden om als zelfstandige te beginnen zijn reeds in Kans op werk geïntegreerd. Dit is gebeurd door data van het CBS over de positie op de arbeidsmarkt een half jaar na afronding van de studie voor gediplomeerden van het studiejaar 2015-2016 in de berekeningen mee te nemen wanneer meer dan 10% van de gediplomeerden van een bepaalde kwalificatie zelfstandige is geworden. Daarbij gaat het overigens maar om een beperkt aantal kwalificaties. Omdat niet bekend is of men ook aan het werk is in de bij de opleiding passende functies zijn percentages onder de 10% niet meegenomen en telt Kans op werk de percentages boven de 10% maar voor de helft mee.

6. Bijlage 1 Overzicht bronnen

CBS (2019). Dossier Flex.
CBS (2019). Dossier ZZP.
CBS (2017). Arbeidsmarktkenmerken mbo-uitstromers 2015/2016: wann
DUO Onderwijsonderzoek (2017). De bestemming van gediplomeerde mbo-verlaters.
IBO (2015). Zelfstandigen zonder personeel, Rijksoverheid.
NBBU (2018). Inkomen en werk in de 21e eeuw.
PWC (2018). De toekomst van werk 2030.
ROA (2017). Kerncijfers Schoolverlatersonderzoeken:
<https://roastatistics.maastrichtuniversity.nl/sisonline/home.aspx>
TNO (2017). De flexibele schil, het kan anders.
TNO CBS (2015). Dynamiek op de Nederlandse arbeidsmarkt.
TNO (2018). Ontwikkeling flexwerk.
TNO (2019). Zelfstandigen enquête arbeid.
SCP (2017). Maakt ZZP'er worden gelukkig

NOVEMBER 2019

Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven

Louis Braillelaan 24 2719 EJ Zoetermeer Postbus 7259
2701 AG Zoetermeer ☎ 88 338 00 00 s-bb.nl